I

Коли він уперше побачив її, вона сиділа на чорному камені й читала книжку, яку тримала на стулених, високо піднятих колінах. Вигляд мала неприступний і зовсім не звернула на нього уваги. Вона його спершу здивувала, а потім сподобалась. Крім того, він не любив, коли на нього не звертали уваги, і її байдужість також запалила його. Він узяв чорну, відточену хвилями гальку і, ніби між іншим, шпурнув її поперед себе, але так, що галька упала близько біля неї, знявши догори пісок. Але звуку від падіння не було, вона нічого не помітила, а тому не підвела голови. Невдача не зупинила його, він вибрав ще гальку, зовні схожу на черепашку, але, глянувши на неї, не жбурнув, а став пильно роздивлятись, бо галька була гарна, ніби не справжня. На цьому березі було багато ярких камінчиків, яких ніби шліфувало не море, а люди... З цією галькою він рішуче підійшов до неї і сказав:

— Дивися.

Вона спочатку зиркнула на нього, побачила сірі, некліпливі очі, кругле, засмагле на сонці лице і вже потім глянула на гальку, але майже не затримала на ній погляду, бо галька її не здивувала, таких вона бачила на березі безліч, навіть перестала помічати їх. У кутиках її вуст з'явилося по маленькому усміхові, вони тонко потремтіли, порухалися, а потім вона сказала, відкриваючи білі зуби:

— Ну й що?

І нахилила голову трохи назад, провела долонею по чолі, звільняючи його від волосся, розсовуючи пасма на скроні.

— Це хтось зробив?

— Море,— сказала вона.

— А воно так уміє?

— Вже ж.

Він на якусь мить одвернувся від неї, намагаючись схопити своїм зором якомога більше морського простору, а потім спитав:

— А де ж воно це робить?

Вона завагалася, не відаючи, що відповісти, і він, гадаючи, що вона зовсім не знає, запитав:

— Підглянути можна?

Вона засміялася і заперечила:

— Ні... Але тут таких багато.

Він зразу, без жалю, викинув гальку, що була схожа на черепашку, і запитав:

— Як тебе звати?

— Людмила. А тебе?

— Мене звати Борисом... Скільки тобі років?

— Сімнадцять. А тобі?

— П'ять. А потім буде шість, так?

Він притулився спиною до каменя, на якому вона сиділа, роздивлявся її уважно.

— А як ти зроблена? — запитав.

Від несподіванки Людмила зашарілася, навіщось погладила його по голові.

— Так само, як ти.

Він недовірливо озирнув одну свою руку, другу. Витягнув поперед себе ноги. Своїм оглядом явно був незадоволений. І промовив:

— Ні, не так.

— Чому ж не так?

— Бо ти гарненька.

До них наблизилися чоловік і жінка, обоє вже немолоді, але не товсті, а худорляві, високорослі. Волосся в неї було світле, рудувате, і в нього також світле, тільки від сивини. Людмила знала обох — це були відомі московські артисти.

— Ходімо обідати,— покликав батько.

II

Вона сиділа на тому самому камені. Як і вчора, читала книжку. Він прибіг до неї з тонким залізним списом, на кінці якого ворушився малий краб. Подивившись, як ота здобич розчепірює лапки, Людмила зморщилася і сказала:

— Тобі лише п'ять років, а ти вже такий жорстокий. Що буде, коли ти виростеш?

— А навіщо його жаліти? Адже він щипається за ногу.

— Коли б ти його не зачіпав, він би не щипався.

— Тато каже, що їх не варто жаліти.

— Так каже твій тато?

— Еге. Бо коли краба пожаліти, то він не зрозуміє.

— Ти і з людьми будеш такий?

— Коли вони кривдитимуть мене...

— Он як! І зі мною також?..

— З тобою не буду.

— Але я також людина. Зі мною також можна поводитися жорстоко.

— З тобою не буду, бо я тебе люблю.

Спочатку вона зніяковіла. Але ніяковість її швидко минула,— тому, хто освідчувався, було лише п'ять років. До його слів можна було ставитися несерйозно, з ним можна було гратися.

— Якщо любиш, то принеси мені краба. Але живого, не нахромлюй на спис.

Він миттю кинувся з місця, закидаючи білі п'яти аж до спини. Вона дивилася, як він біжить, і реготала. Дитина грає дорослого! Звичайно, не всі такі, як цей. У цього батьки — артисти, то він і перейняв у них, мабуть, дещо.

Коли Борис повернувся назад, то його зовсім не стурбувало, що біля Людмили сидить дорослий хлопець. Але він бачив, що вони приязно розмовляють, ось вона несильно б'є його по руці, яку він простягнув до книжки. Сама ж не гнівається, а разом із ним сміється. Борис, захеканий, підбіг до каменя і сказав, простягаючи краба:

— Ось! Я спіймав його руками!

Чорнявий хлопець, який сидів поруч Людмили, навіть не глянувши на краба, мовив:

— Таких мальків у морі багато... Ти його, мабуть, і зловив лише тому, що він дохлий.

Обурений такою несправедливістю, Борис закричав:

— Ні, ні! Подивіться, як він настовбурчив клешні!

— І ти б настовбурчив...— тихіше, але не менш зневажливо сказав хлопець.

А Людмила реготала. їй було весело, що один глузує, а другий не розуміє тих глузів. Борис дивився на неї і думав: чому вона не заступиться? Адже чорнявий хлопець бреше. Вона не захищає його, а краба принесено для неї...

Більше він не міг терпіти. Розмахнувся — і краб шльопнувся на жовтій глині. Борис схопив свій спис і метнувся геть.

— Навіщо ти так? — долетіли до нього Людмилині слова.

"Ах, яка ж вона погана! — думав він ображено.— Нехай

залишається із цим брехуном. Я до неї більше не прийду!"

III

Човен приплив з далини ранкового моря. На кормі стояв чоловік із великим животом і складав у шкіряну сумку наловлену рибу. Він щось бубонів, плював за борт. Не скінчивши роботи, запалив цигарку, розкарячився, щоб певніше стояти.

— Дядьку! — не дуже сміливо звернувся до нього Борис, який спостерігав за пузанем уже кілька хвилин.— А ви мене в море візьмете?

Пузань неквапно смалив цигарку і плював у воду. Він, либонь, нічого не чув або прикинувся, що не чує.

— Дя-я-дьку-у...

— Ну чого тобі? — сердито обізвався той.

— Візьміть!

— А ти, може, хочеш у Туреччину втекти?.. Не вдасться. Прикордонники тебе зловлять. І тобі буде злецько, і мені...

Борис відійшов убік, сів на гальці. Брав камінець — і кидав у море. Але пускав плазом, а не сторч, щоб камінець збивав бабки. Більше трьох бабок збити не щастило. Він вибирав не дуже важкі, пласкі оскалки, старанно розмахувався — раз... два... три... На третій раз оскалок торкався води і більше не з'являвся. Борис вишукував новий, ще ліпший від попереднього, пригинався до землі, жбурляв. Раз... Два... Три... Уже заболіла рука, поблизу не було камінців, а він все не втрачав надії, що четверту бабку збити вдасться...

Пузань забрав свою рибу і подався геть. "Ну що ж,— подумав Борис. — Хтось інший візьме з собою. І попливу я далеко, що й берега не побачу. І було б добре не повернутись... І таки не повернусь".

— Здрастуй! — сказали за спиною.

Він сквапно обернувся — ззаду стояла Людмила і посміхалася. Йому стало приємно, губи самі розтягнулися в усміху, але він примусив себе бути серйозним і нічого не відповів.

— Ти сердишся на мене? — запитала вона.

— Ні! — збрехав Борис.

— От і сердишся! — заперечила вона.— Інакше б ти не розкидався крабами, яких приносиш мені.

— А чому він казав, що краб дохлий?

— Він пожартував.

Борис хотів запитати, чому ж тоді вона не заступилася за нього, а потішалась разом з отим чорнявим брехуном. Але він не зважився. Він подумав, що тоді вона по-справжньому гніватиметься на нього. І не запитав. Тим більше, що ось зараз вона сама підійшла до нього.

— А хто він такий? — запитав Борис.

— Так... Один знайомий...

— Хочеш, я тобі завтра зловлю бичка?

— Хочу. Тільки ти злови мені малого собаку.

— Добре. Завтра я піймаю для тебе собаку... А сьогодні я хотів попливти на човні далеко...

— Навіщо?

— Щоб більше не зустрічатися з тобою.

Вона засміялася.

— Я зловлю для тебе собаку,— сказав дуже серйозно.

IV

Він нашвидкуруч з'їв рагу з ріжками, вихлебтав рідку манну кашу, проковтнув, пирхаючи, півсклянки какао — і зслизнув із їдальні. Ні батько, ні мати не гукнули йому навздогін жодного слова. Вони, звичайно, помітили його маневр, але якраз були зайняті бесідою з молодою художницею, з якою сиділи за одним столиком.

Далеченько від берега блищав камінь, що з нього Борис любив рибалити. Він добрів до каменя, всівся на ньому, насадив на гачок черв'яка... Зловився першим бичок. Борис викинув його. Потім довго нічого не клювало. "Можливо, тут, де я сиджу,— подумав Борис,— немає жодної риби і треба перейти в інше місце". Але в інше місце не перейшов, бо скоро йому попався ще один бичок, який був схожий на першого. Борис навіть подумав, що то клюнув той самий.

Коли маленьку, з настовбурченими плавниками, собачку було піймано,— на камені він не знайшов Людмили. Тоді подався на пляж, де купалося і смалилося на сонці багато людей. Людмила стояла біля лінії прибою і босою ногою пробувала воду. Біля неї був отой знайомий хлопець. Однією рукою він тримав її за плечі. Борис хотів уже повернути назад, щоб його й не помітили, але несподівана злість повела його вперед.

— Я зловив для тебе собаку,— сказав він Людмилі, простягуючи їй захлялу без води, непоказну рибку.

— Ох, яка гарна собака! — сказав чорнявий хлопець.

Людмила дивилась на Бориса і жалісливо усміхалась.

— Ти її сам зловив, таку кляту? — спитав чорнявий.

— Візьми,— сказав Борис.— Однаково я більше для тебе нічого не ловитиму. Ти не матимеш жодного краба. Жодної собаки!..